
Kinderen in migrantengezinnen

Een statistisch portret

HELGA DE VALK EN GIJS BEETS

Veel migranten die de afgelopen decennia naar Nederland kwamen namen partner en kinderen mee, lieten deze later overkomen of kregen hier kinderen. Om meer over deze kinderen te weten te komen nam Unicef het initiatief tot een onderzoek in zeven westerse landen, waaronder Nederland. Met gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek wordt hier de situatie in Nederland in beeld gebracht.

Foto: Marcel Minnée

Sinds halverwege de vorige eeuw drukt migratie een steeds belangrijker stempel op de samenstelling van de bevolking van Nederland. Na de emigratiegolf in de jaren vijftig nam het aantal immigranten toe: postkoloniale migranten uit Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen, arbeidsmigrant uit het Middellandse Zeegebied en meer recentelijk uit Oost-Europa en asielzoekers en vluchtelingen. Veel immigranten bleven in Nederland wonen, ook al hadden sommigen aanvankelijk het idee hier maar tijdelijk te zullen blijven. Ze kwamen hierheen met partner en kinderen, of lieten die pas later overkomen nadat ze hier een nieuw ‘thuis’ hadden gevonden. Anderen kregen in Nederland kinderen.

Al deze mensen zijn volgens de definitie van het CBS allochtoon. Het criterium daarbij is het geboorteland van de persoon zelf en dat van zijn of haar ouders. Is iemand zelf of is één van de beide ouders in het buitenland geboren dan wordt die persoon in de statistieken als allochtoon behandeld. Mensen die zelf buiten Neder-

Figuur 1. Bevolkingspiramides voor verschillende migrantengroepen in Nederland, procentuele verdelingen, 2006 (zwarte lijn: Nederland totaal). Bron: CBS.

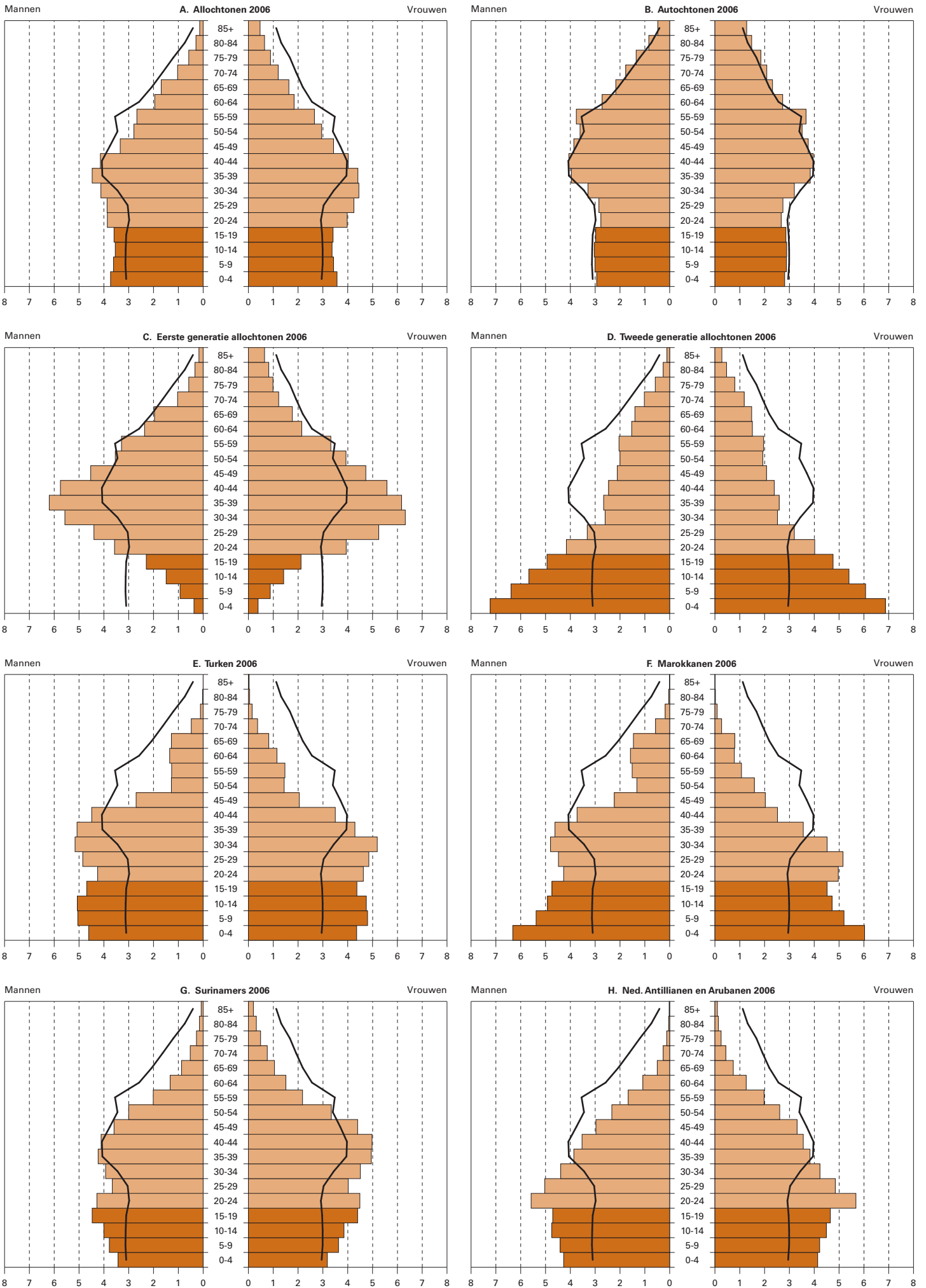

Foto: Wim de Jonge

land zijn geboren, worden eerste generatie allochtonen genoemd. Mensen die in Nederland zijn geboren en van wie ten minste één van de ouders in het buitenland werd geboren, zijn tweede generatie allochtonen.

In 2006 was 19 procent van alle inwoners van Nederland allochtoon en 81 procent autochtoon. Veel allochtonen en zeker de tweede generatie allochtonen hebben de Nederlandse nationaliteit; slechts vier procent van de bevolking in Nederland had (in 2006) enkel een buitenlandse nationaliteit.

Om een beeld te krijgen van de positie van allochtone kinderen gaf het Unicef Innocenti Research Centre te Florence opdracht om onderzoek te doen naar 'Children in Immigrant Families in Affluent Societies' in Australië, Duitsland, Frankrijk, Italië, Nederland, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en Zwitserland. Het onderzoek in Nederland, dat onder meer is gericht op de herkomst van deze kinderen, de gezinsrelaties en gezinsgrootte, en op de etnische achtergrond en mobiliteit, werd uitgevoerd door het NIDI. Gedetailleerde informatie werd samengebracht over alle kinderen jonger dan 18 jaar woonachtig in Nederland op 1 januari 2006. Door eerste en tweede generatie migrantenkinderen te onderscheiden, krijgen we meer zicht op de verschillen en overeenkomsten tussen kinderen die zelf wel of geen migratie-ervaring hebben. De gegevens zijn verzameld voor een zestigtal herkomstgroepen.

Herkomst

De totale groep allochtonen was in 2006 ongeveer evenredig verdeeld over die met een westerse en die met een niet-westerse achtergrond. Onder de westerse allochtonen zijn de Nederlands-Indische bevolking en de Duitsers sterk vertegenwoordigd, onder de niet-westerse allochtonen de Turken, Surinamers, Marokkanen, en daarnaast ook de Antillianen (zie tabel 1, linker kolom).

Van de 0-17 jarigen in Nederland is 22 procent allochtoon. Allochtone kinderen hebben voor-

namelijk een Turkse, Marokkaanse, Surinaamse of Antilliaanse achtergrond (zie tabel 1, rechter kolom). De meeste (84 procent) allochtone kinderen behoren tot de tweede generatie.

Zoals uit figuur 1 blijkt zijn de eerste generatie allochtone kinderen vooral tieners en behoren de meeste allochtone kinderen van de tweede generatie tot de jongste leeftijdsgroepen. Binnen de groep allochtonen met een Marokkaanse achtergrond is het aandeel jonge kinderen groter dan binnen de Turkse, Surinaamse en Antilliaanse groepen.

Gezinsrelaties en gezinsgrootte

In 2006 woonden in Nederland vrijwel alle 0-17-jarigen in gezinnen, 86 procent met beide ouders, 12 procent met alleen de moeder en 1 procent met alleen de vader. Van de autochtone kinderen van 0-17 jaar woonde 99 procent met ten minste één van de ouders. Voor eerste en tweede generatie migrantenkinderen is dit het geval voor respectievelijk 93 en 95 procent. Er zijn belangrijke verschillen in gezinsrelaties tus-

demodata

BIJNA 5 MILJOEN ALLOCHTONEN IN 2050

Nederland zal in 2050 bijna 5,0 miljoen allochtonen tellen, 1,8 miljoen meer dan in 2008. Omdat de totale Nederlandse bevolking in de periode 2008-2050 met 0,9 miljoen toeneemt (van 16,4 naar 17,3 miljoen), groeit het aandeel van de allochtonen in de bevolking sterk, van 19,6 naar 28,7 procent. Niet-westerse allochtonen nemen het grootste deel van deze groei voor hun rekening. In 2050 zal hun aantal 3,0 miljoen bedragen, tegen 1,8 miljoen in 2008. Het aandeel van de niet-westerse allochtonen in de totale bevolking groeit daarmee van 10,8 naar 17,2 procent. De stijging van het aantal westerse allochtonen is, zowel absoluut als relatief, iets minder sterk. In 2050 telt Nederland 2,0 miljoen westerse allochtonen, waarmee hun aandeel in de bevolking dan 11,5 procent bedraagt (CBS-allochtonenprognose).

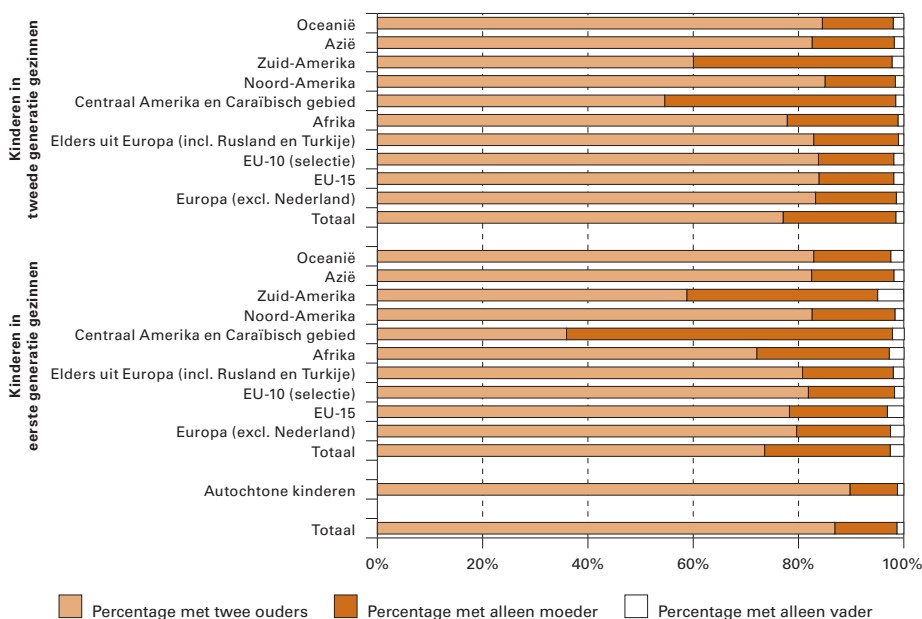
Tabel 1. Top-5 landen van herkomst, totale bevolking en kinderen 0-17 jaar, 2006, Nederland

Totale bevolking			0-17 jarigen		
Land van herkomst	Absoluut (x 1.000)	%	Land van herkomst	Absoluut (x 1.000)	%
Indonesië	393,1	2,41	Turkije	125,0	3,50
Duitsland	383,8	2,35	Marokko	123,3	3,45
Turkije	364,3	2,23	Suriname	89,6	2,51
Suriname	331,9	2,03	Nederlandse Antillen + Aruba	40,8	1,14
Marokko	323,2	1,98	Duitsland	39,3	1,10
Totaal in top-5	1797,0	11,0	Totaal in top-5	418,0	11,7
Waarvan niet-westers	1019,4	6,3	Waarvan niet-westers	378,7	10,6
Allochtoon eerste generatie	1604,3	9,8	Allochtoon eerste generatie	125,5	3,5
Allochtoon tweede generatie	1543,4	9,4	Allochtoon tweede generatie	671,9	18,8
Allochtoon totaal	3147,6	19,3	Allochtoon totaal	797,4	22,3
Totaal Nederland	16340,3	100	Totaal Nederland	3570,4	100

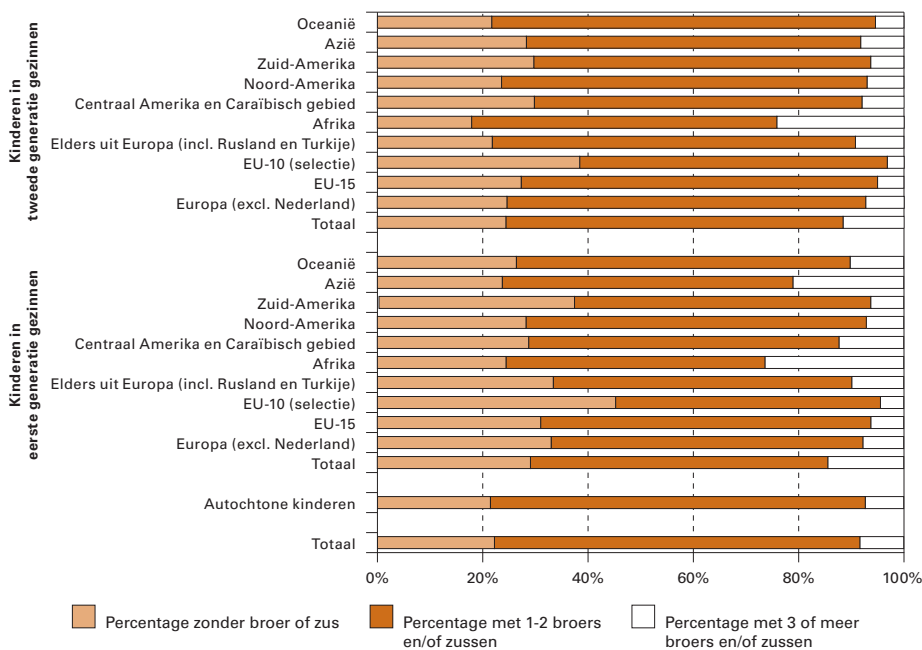
Bron: CBS.

Figuur 2. Percentage migrantenkinderen naar enkele gezinskenmerken, 2006, Nederland

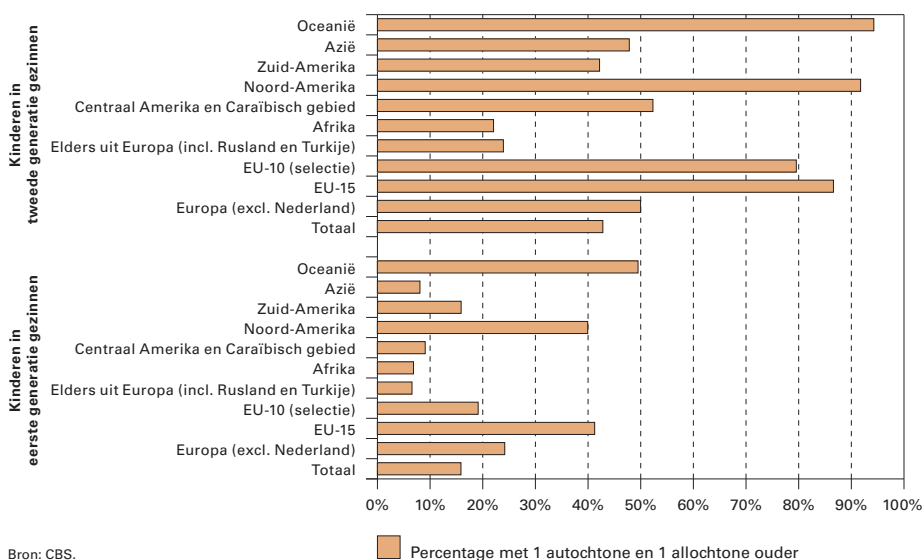
a. Woont met één of twee ouders

b. Woont zonder of met broers en zussen

c. Woont met één autochtone en één allochtone ouder

Bron: CBS.

sen de herkomstlanden (zie figuur 2). Zo woonde slechts 59 procent van de eerste generatie allochtone kinderen afkomstig uit Angola met ten minste één van de ouders in Nederland. Ook voor eerste generatie kinderen afkomstig uit een aantal andere Afrikaanse landen (Ethiopië, Ghana, Congo en Somalië) is dit het geval; ongeveer een vijfde van deze kinderen woont niet bij één van beide ouders. Verder blijken relatief meer kinderen van de tweede generatie bij ten minste één ouder te wonen dan van de eerste generatie. Vooral het migratieproces lijkt van belang te zijn voor het feit dat onder sommige groepen de eerste generatie minder vaak bij de ouders woont, zeker als dit proces nog niet is voltooid.

Meer allochtone dan autochtone kinderen groeien op in een eenoudergezin. Van de autochtone kinderen woont gemiddeld 9 procent met alleen de moeder en 1 procent met alleen de vader; onder eerste en tweede generatie migrantenkinderen ligt dit percentage op respectievelijk 22 en 2 procent. Vooral enkele herkomstlanden in Afrika (zoals Angola, Kaapverdië, Ghana en Somalië) en het Caraïbisch gebied (bijvoorbeeld de Nederlandse Antillen en de Dominicaanse Republiek) springen eruit. In verhouding wonen veel meer kinderen uit deze regio's met alleen hun moeder, wat mogelijk is toe te schrijven aan een cultuurspecifiek patroon van relatievorming en -ontbinding, maar het hangt mogelijk ook samen met een nog onvoltooid migratieproces, of (tijdelijke) terugkeer van één van de ouders naar het land van herkomst.

Het aantal thuiswonende broers en zussen geeft een idee van de gezinsgrootte en geeft informatie over met wie de kinderen op dit moment opgroeien. Ingeval broers/zussen het ouderlijk huis al hebben verlaten, is sprake van een onderschatting van het kindertal. Desalniettemin is het interessant om te weten met wie kinderen nu opgroeien in het huishouden. De meeste kinderen (70 procent) wonen thuis met één of twee broers/zussen, dus in een gezin met in totaal twee of drie kinderen (figuur 2). Bijna een kwart (22 procent) woont niet samen met een broer of zus, acht procent met drie of meer broers/zussen. Dit patroon is niet wezenlijk anders voor de eerste en tweede generatie. Wel zijn bij de eerste generatie in verhouding iets meer migrantenkinderen enig kind. Dit heeft er mogelijk mee te maken dat ouders van deze kinderen nog in de beginfase van de gezinsvorming zitten. Evengoed kan migratie zelf natuurlijk een ontwrichtend effect hebben op de gezinsvorming.

De gegevens laten verschillen in gezinsgrootte zien naar herkomstregio. Zo wonen kinderen uit Afrika samen met gemiddeld veel broers/zussen en zijn kinderen uit de nieuwe, vooral Centraal- en Oost-Europese EU-lidstaten in verhouding veel meer enig kind. Binnen ieder van de onderscheiden regio's verschilt de gezinsgrootte tussen landen aanzienlijk. Binnen eenzelfde herkomstregio zijn er landen met veel grote gezinnen en landen met juist kleine gezinnen. Een vergelijking op regioniveau doet daarom onrecht aan deze grote mate van diversiteit

naar herkomst. De eerste generatie kent de grootste gezinnen (ten minste 27 procent van de kinderen woont met drie of meer broers/zussen samen) onder de mensen die zijn geboren in Afghanistan, Irak, Congo, Marokko, Pakistan, Soedan en Somalië. Kleine gezinnen (ten minste 40 procent woont zonder broers/zussen) komen vooral voor bij eerste generatie kinderen uit Angola, China, Ghana, Hongarije, Indonesië, Iran, Polen, Portugal, de voormalige Sovjet-Unie en Thailand. De tweede generatie kinderen uit Marokko, Pakistan en Somalië groeit vooral op in grotere gezinnen, terwijl de tweede generatie kinderen uit Polen en Thailand juist in kleine gezinnen woont. Die verandering tussen de generaties weerspiegelt zowel de zich wijzigende vruchtbaarheidspatronen in het land van herkomst als die na migratie naar Nederland. Bovendien kan de specifieke reden voor migratie gerelateerd zijn aan de gezinsgrootte.

Kinderen in migrantenfamilies: etnische achtergrond en mobiliteit

Etnisch gemengde huwelijken met autochtonen worden vaak als graadmeter voor integratie gezien. De gangbare gedachte is dat ook de kinderen die opgroeien in een gezin waarvan ten minste één van de ouders in Nederland is geboren hiervan wat betreft hun integratie in de samenleving zouden profiteren. Negen procent van de migrantenkinderen in 2006 leefde samen met ten minste één ouder die in Nederland werd geboren, maar er zijn grote verschillen tussen kinderen uit verschillende herkomstlanden alsook tussen de eerste en tweede generatie. Zo hebben kinderen uit andere EU-landen in verhouding het meest één in Nederland geboren ouder (figuur 2). Voor kinderen geboren in Afrika en Azië, bijvoorbeeld in landen als Angola, Iran, Kaapverdië, Congo, Marokko, Pakistan, Soedan, Somalië en Syrië, is dat veel minder gebruikelijk. Dat geldt ook voor de tweede generatie. Gemengde huwelijken komen verder relatief veel voor onder de ouders van kinderen uit Brazilië, Canada, Colombia, Indonesië, Mexico, Nigeria, Thailand, de Verenigde Staten en Zuid-Afrika. Ze komen heel weinig voor wanneer de allochtone ouder is geboren in Afghanistan, Irak of Somalië. Voor alle herkomstgroepen blijkt dat kinderen van de tweede generatie in verhouding veel vaker minstens één in Nederland geboren ouder hebben dan kinderen van de eerste generatie: 42 respectievelijk 15 procent. Voor sommige herkomstgroepen zijn er grote verschillen tussen eerste en tweede generatie kinderen met dezelfde herkomst. Vooral bij herkomst uit Zuid-Amerika is de kans op ten minste één in Nederland geboren ouder veel groter onder de tweede generatie. Hetzelfde geldt voor een aantal Aziatische landen: terwijl onder eerste generatie Iraanse kinderen gemengd gehuwde ouders helemaal niet voorkomen, is dit voor de tweede generatie rond de 37 procent. Daarbij moet overigens wel worden bedacht dat veel migranten uit Iran jong zijn en deels als alleenstaande migreren. Zij beginnen pas in Nederland aan gezinsvorming wat de kans op een Nederlandse partner vergroot. De in Nederland geboren kinderen van deze paren

Foto: Wim de Jonge

worden tot de tweede generatie gerekend: de grote verschillen tussen de eerste en tweede generatie zoals hierboven beschreven, zijn in dat licht niet verwonderlijk. Daarnaast zal voor een aantal ouders van de tweede generatie kinderen het huwelijk met hun Nederlandse partner de reden voor migratie zijn geweest. Desalniet-

Tabel 2. Omvang en mobiliteit van kinderen in migrantengezinnen naar herkomst, 2006, Nederland

	Percentage van totaal aantal kinderen van 0-17 jaar	Percentage met ten minste 1 ouder korter dan 5 jaar in Nederland	Percentage kinderen van 5-17 jaar dat de afgelopen 5 jaar verhuisde
Totaal	100	3,4	30,4
Autochtone kinderen	77,6	0,7	27,1
Eerste generatie kinderen	3,5	34,9	66,7
Europa (excl. Nederland)	1,3	35,9	63,2
EU-15	0,6	36,6	59,1
EU-10 (selectie)	0,1	52,3	78,6
Elders uit Europa (incl. Rusland en Turkije)	0,1	32,7	65,1
Afrika	0,1	33,8	65,4
Centraal Amerika en Caraïbisch gebied	0,0	30,0	73,4
Noord-Amerika	0,1	47,4	71,3
Zuid-Amerika	0,3	36,4	74,3
Azië	0,9	33,4	66,4
Oceanië	0,0	53,1	71,0
Tweede generatie kinderen	18,8	8,5	36,2
Europa (excl. Nederland)	7,0	8,5	36,5
EU-15	2,7	6,2	33,3
EU-10 (selectie)	0,3	15,9	33,7
Elders uit Europa (incl. Rusland en Turkije)	4,1	9,4	38,7
Afrika	4,8	10,6	32,7
Centraal Amerika en Caraïbisch gebied	0,9	5,6	41,3
Noord-Amerika	0,4	6,8	32,4
Zuid-Amerika	2,8	4,4	41,5
Azië	2,7	10,8	35,1
Oceanië	0,2	3,5	31,4

Bron: CBS.

Foto: Wim de Jonge

min maken de gegevens wel duidelijk dat er een grote variëteit bestaat in de mate waarin migrantenjongeren thuis via een autochtone ouder in contact komen met de Nederlandse cultuur.

Voor de kinderen van 5-17 jaar is nagegaan of zij zelf de afgelopen vijf jaar zijn verhuisd (tabel 2 laatste kolom). Dat blijkt voor een kwart van de autochtone kinderen te gelden. Voor zowel de eerste als de tweede generatie migrantenkinderen ligt dit percentage hoger. Twee derde van de eerste generatie migrantenkinderen is de afgelopen vijf jaar verhuisd (dit cijfer omvat zowel buitenlandse als binnenlandse migratie). Opnieuw blijkt regionale diversiteit: niet voor alle herkomstgroepen is een hoge migratiebeweging vast te stellen, maar van de kinderen afkomstig uit Angola, Brazilië, China, Colombia, Ghana, Nigeria, Polen, Portugal, Soedan, voormalige Sovjet-Unie en Thailand verhuisde in de afgelopen vijf jaar meer dan driekwart.

Doordat de tweede generatie migrantenkinderen in Nederland is geboren hebben hun migratiebewegingen vooral betrekking op binnenlandse migratie. Desalniettemin is ook voor deze groep in vergelijking met autochtone kinderen betrekkelijk vaak sprake van mobiliteit in de vijf jaar voorafgaand aan 2006. Ten minste de helft van de tweede generatie kinderen met als land van herkomst de Dominicaanse Republiek, Angola, Soedan en de voormalige Sovjet-Unie verhuisde in de laatste vijf jaar. Helaas is weinig bekend over de achtergronden van deze migratiebewegingen. Opvallend is wel dat van de vier traditioneel grote groepen allochtonen de tweede generatie kinderen van Marokkaanse afkomst minder vaak verhuisden (30 procent) dan die van Turkse (38 procent) en meer in het bijzonder die van Surinaamse (42 procent) en Antilliaanse (41 procent) afkomst.

Tot slot

Het onderzoek laat zien dat de situaties waarin migrantenkinderen in Nederland opgroeien sterk kunnen verschillen al naar gelang de herkomst van de ouders. Kinderen in migrantengezinnen met een Europese of Noord-

Amerikaanse achtergrond hebben veelal dezelfde demografische en sociaal-economische karakteristieken als de autochtoon Nederlandse. Voor andere herkomstlanden is er meer variëteit zichtbaar. Toch toont het onderzoek ook dat de meeste kinderen samenwonen met ten minste één van beide ouders. De kansen om in een eenoudergezin op te groeien zijn vooral groter voor kinderen uit een aantal Afrikaanse landen en uit het Caraïbisch gebied. Verder is het opvallend dat de mobiliteit onder migrantenkinderen, ook die van de tweede generatie, aanzienlijk is. Aangenomen kan worden dat deze verhuisbewegingen hun impact hebben op zowel de kinderen als hun familie. Het is van belang om meer te weten te komen over het effect hiervan voor onderwijs, de sociale netwerken, relaties en het welzijn van deze kinderen nu en wanneer zij volwassen zijn.

Dit artikel is gebaseerd op de Nederlandse studie, uitgevoerd door het NIDI in het kader van het project 'Children in Immigrant Families in Affluent Societies' dat werd uitgevoerd in opdracht van het UNICEF Innocenti Research Centre (Florence). Naast empirisch materiaal (waarvan dit artikel maar een beperkte weerslag is) omvat het onderzoek ook een uitgebreide literatuurstudie. Vergelijkbare studies komen ook beschikbaar voor Australië, Duitsland, Frankrijk, Italië, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en Zwitserland. <http://www.unicef-irc.org/publications>.

Karin Hagoort en Mariëtte Goedhuys van het CBS willen we hartelijk danken voor het gereed maken van de data en de prettige samenwerking.

LITERATUUR

- Valk, Helga A.G. de, Kris R. Noam, Alinda M. Bosch and Gijs C.N. Beets (2009), Children in immigrant families in the Netherlands: A statistical portrait and a review of the literature, *Innocenti Working Paper*, no. 2009-16, Florence: UNICEF Innocenti Research Centre. <http://www.unicef-irc.org>.

Dr. H.A.G. de Valk, Vrije Universiteit Brussel en **drs. G.C.N. Beets**, NIDI; e-mail: hdevalk@vub.ac.be

DEMOS verschijnt 10 x per jaar en beoogt de kennis en meningsvorming over bevolkingsvraagstukken te bevorderen. Inlichtingen over toezending van kopij kunnen worden ingewonnen bij de redactie

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen met bronvermelding is toegestaan. Toezending van bewijs-exemplaren wordt op prijs gesteld.

Het NIDI is een instituut van de KNAW dat zich bezighoudt met onderzoek naar ontwikkelingen in de omvang en samenstelling van de bevolking

colofon

Demos	is een uitgave van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI).
Redactie	Harry Bronsema, eindredacteur drs. Joop de Beer drs. Gijs Beets dr. Luc Bonneux drs. Jeannette Schoorl
Adres	NIDI/DEMOS Postbus 11650 2502 AR 's-Gravenhage
Telefoon	(070) 356 52 00
E-mail	demos@nidi.nl
Internet	www.nidi.knaw.nl/nl/demos/
Abonnementen	gratis
Basisontwerp	Harmine Louwé
Druk	Nadorp Druk b.v., Poeldijk

demodata

KINDEREN EN OORLOG

Wereldwijd leeft een miljard kinderen in landen die zijn verwickeld in een gewapend conflict, bijna een zesde van de totale wereldbevolking. Van hen zijn 300 miljoen nog geen vijf jaar oud. Zij lijden niet alleen van de directe gevolgen van het conflict, maar worden ook nog eens op de langere termijn in hun ontwikkeling en welzijn bedreigd. De kinderen zijn steeds meer slachtoffer van onder meer landmijnen en niet geëxplodeerde wapens, bombardementen en seksueel geweld, terrorisme en maatregelen tegen terrorisme, ze worden steeds meer gerecrueteerd als kindsoldaten en zijn doelwit bij aanvallen op scholen en ziekenhuizen. Veel kinderen krijgen niet meer het onderwijs waar ze recht op hebben, worden op de vlucht gejaagd en bedreigd door armoede, ondervoeding en ziekte (UNICEF).